

Yttrande över Promemorian Utökad skydd för vissa civila vapentransporter (Ds 2026:3)

Er beteckning: Fö2026/00252

Sammanfattning

Länsstyrelsen i Stockholms län (Länsstyrelsen) tillstyrker i allt väsentligt promemorians förslag, men konstaterar samtidigt att de ändringsförslag som presenterats, liksom de överväganden som legat till grund för dessa, är något otydligt formulerade och inte på ett klart sätt definierar vad som menas med vissa centrala begrepp.

Länsstyrelsen ser därför vissa svårigheter att utifrån ändringsförslagen kunna göra rätt bedömningar och fatta väl avvägda beslut om skyddsobjekt för objekten fartyg, luftfartyg och fordon som tillverkats särskilt för militära ändamål samt fordonstransporter för militära ändamål av stora mängder vapen, ammunition och sprängämnen i varje enskilt fall.

2.1. Förslag till lag om ändring i skyddslagen (2010:305)

Länsstyrelsen anser att formuleringen *”objekten fartyg, luftfartyg och fordon som tillverkats särskilt för militära ändamål, samt fordonstransporter för militära ändamål av stora mängder vapen, ammunition, och sprängämnen eller andra sådana särskilt skyddsvärda transporter”* är alltför otydlig och skulle behöva preciseras.

I lagförslaget är det inte uppenbart vad som egentligen menas med lydelsen *”tillverkats särskilt för militära ändamål”*, och därmed inte heller vilka typer av objekt som skulle kunna komma i fråga för att beslutas vara civila skyddsobjekt.

Länsstyrelsen anser därför att första stycket i punkten bör ha följande lydelse:

”objekten fartyg, luftfartyg och fordon som tillverkats särskilt för militära ändamål och som exempelvis bär vapen-, sensor- eller ledningssystem ...”

Vidare är det Länsstyrelsens uppfattning att det inte med uppenbar tydlighet framgår på vilket sätt lydelsen i den föreslagna tilläggs punkten skiljer sig från lydelsen i 5 § p.9. skyddslagen.

Länsstyrelsen ser av denna anledning att det kan finnas en viss risk för sammanblandning mellan Länsstyrelsens och Försvarsmaktens beslutanderätt, utifrån den sökande objektägarens perspektiv.

På grund av de snarlika formuleringarna kan det inte uteslutas att civila objektsägare riktar sin ansökan om skyddsobjekt till Försvarsmakten i stället för till Länsstyrelsen. Detta kan i sin tur innebära en viss tidsförlost för Länsstyrelsen när det gäller förmågan att handlägga sådana ansökningar skyndsamt, och kunna fatta beslut om skyddsobjektet inom den tid som ansökan avser.

I sina beslut ska Länsstyrelsen tydligt kunna motivera dessa med stöd av de aktuella bestämmelserna i skyddslagen. Därför vore det önskvärt om bestämmelserna är så konkreta och tydligt formulerade som möjligt i syfte att undvika tolkningsproblem och beslut fattade på oklara eller felaktiga grunder.

4.1 Särskilt skyddsvärda civila rörliga objekt och fordonstransporter som nya skyddsobjekt

Länsstyrelsen instämmer i bedömningen att det är viktigt att ett tillräckligt skydd för transporter av försvarsmateriel ges oavsett om transporten genomförs av en offentlig eller privat aktör.

Länsstyrelsen förutser dock svårigheter i att kunna bedöma om sådana objekt eller transporter är särskilt skyddsvärda utifrån vilken funktion objektet eller transporten representerar för militära ändamål.

Länsstyrelsen saknar nödvändig sakkunskap om vapen, ammunition och sprängämnen för att på ett rättvisande sätt kunna bedöma om en transport ska anses vara särskilt skyddsvärd sett till transportens innehåll i varje enskilt fall.

Trots att Länsstyrelsen har möjlighet att vid behov begära kompletterande information behöver man i praktiken ändå fatta beslut utifrån de uppgifter som objektsägaren själva har angivit. Utan tillräcklig sakkunskap kan sådana uppgifter ändå förbli svåra att kontrollera och värdera.

Länsstyrelsen ställer sig därför avvisande till påståendet om att man genom att upprätthålla en tydlig avgränsning av vilka transporter som kan bli aktuella, kan åstadkomma en tillräcklig förutsebarhet i systemet. Länsstyrelsens bedömning är att man saknar förutsättningar för att göra just detta.

Länsstyrelsen anser av denna anledning att förordningen bör reglera att Försvarsmakten har en skyldighet att, efter föreläggande härom, lämna yttrande till Länsstyrelsen vid hantering av dessa ärenden.

4.2 Beslut om vissa rörliga civila skyddsobjekt

Länsstyrelsen ställer sig frågande till hur giltighetstiden för ett beslut om rörliga civila skyddsobjekt ska kunna fastställas och upprätthållas. De faktiska skyddsbehoven för sådana objekt torde endast föreligga under en begränsad period, i regel under den tid transporten varar.

Länsstyrelsen förutser ett scenario där den ansökande objektsägaren anger en längre giltighetstid för beslutet än vad skyddsbehoven egentligen motiverar. Det bakomliggande skälet för detta skulle vara att begränsa den tid och arbetsåtgång som det innebär för objektsägaren att skicka in en ny ansökan och invänta ett nytt beslut, vilket dessutom kan vara tidskritiskt i förhållande till den planerade transporten.

Eftersom Länsstyrelsen inte kan förväntas känna till eller kontrollera om och när sådana transporter äger rum, kommer man i praktiken att behöva förlita sig på de uppgifter som objektsägaren själva uppger i sin ansökan.

För att bestämmelserna i 23 och 24 §§ skyddslagen ska vara verkningsfulla behöver Länsstyrelsen erhålla sådan information av objektsägaren. Om objektsägaren inte anser att det ligger i deras eget intresse att informera Länsstyrelsen om ändrade förutsättningar saknar Länsstyrelsen i praktiken möjlighet att ändra eller upphäva sitt beslut.

Om Länsstyrelsen inte får kännedom om ändrade förutsättningar enligt 18 § skyddslagen, och därmed kan häva eller ändra sitt beslut, kommer ett fordon, fartyg eller luftfartyg som beslutats vara skyddsobjekt fortsatt att ha denna status, även om skyddsbehoven inte längre föreligger.

Under sådana förutsättningar kan beslutet därför sägas vara mer ingripande och omfattande än vad skyddsbehoven egentligen motiverar.

Ett sätt att undgå denna problematik skulle vara att beslutet för skyddsobjektet visserligen gäller under en längre sammanhängande tidsperiod, exempelvis ett år, men att objektsägaren endast hävdar skyddsobjektet under den begränsade tid som skyddsbehoven föreligger och transporterarna varar.

Länsstyrelsen konstaterar att promemorian inte definierar vad som egentligen avses med fordonstransporter i avseende till numerär.

Om varje enskilt fordon i en civil fordonstransport för militära ändamål ska kunna beslutas vara skyddsobjekt förutser Länsstyrelsen en betydande ökning av antalet ansökningar. Detta kommer att ta mer av Länsstyrelsens resurser i anspråk samt innebära längre handläggningstider för övriga beslut om civila skyddsobjekt.

Om beslutet i stället avser fordonstransporten som en samlad enhet, dvs. flera ingående fordon, innebär detta att endast de fordon som ingår i transporten vid ett och samma tillfälle omfattas av beslutet. Eventuellt tillkommande fordon i en sådan transport kommer däremot inte att ha status som skyddsobjekt, trots att dessa fordon torde ha samma skyddsbehov.

6. Konsekvenser

Länsstyrelsen förutser att såväl antalet ansökningar om skyddsobjekt som ansökningar om godkännande av skyddsvakter kommer att öka något som en följd av förslaget.

Övriga synpunkter

Länsstyrelsen konstaterar att promemorian inte uppmärksammar frågan om när en civil objektsägare utför sjötransporter av försvarsmateriel.

Denna situation kan uppkomma när en civil verksamhetsutövare använder civila fartyg för att frakta militärt materiel eller andra viktiga förnödenheter på uppdrag av Försvarsmakten.

Med stöd av nuvarande skyddslagstiftning kan ett civilt fartyg inte beslutas vara ett civilt skyddsobjekt. Inte heller kan ett sådant fartyg beslutas vara ett militärt skyddsobjekt, eftersom objektsägaren är en civil verksamhetsutövare och fartygen normalt sett är avsedda för civil verksamhet.

Utifrån den definition som anges i promemorian kan ett sådant civilt fartyg rimligen inte anses vara tillverkat särskilt för militära ändamål, och inte heller räknas som en rörlig fordonstransport, då en sådan fordonstransport förutsätts vara vägbunden.

Följden av denna begränsning innebär således att sjötransporter med civila fartyg inte kan inrymmas i begreppet fordonstransporter av stora mängder vapen, ammunition, och sprängämnen och följaktligen inte heller kan beslutas vara skyddsobjekt.

De som medverkat i beslutet

Beslut i detta yttrande har fattats av länsöverdirektör Tommy Hansen med handläggare Martin Borg som föredragande. I den slutliga handläggningen har också avdelningschef Mikael Jeppson och chefsjurist Shiva Norvad medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Kontaktuppgifter till Länsstyrelsen

Kontakta oss via e-post stockholm@lansstyrelsen.se, postadress Länsstyrelsen Stockholm, Box 22067, 104 22 Stockholm, eller ring vår växel 010-223 10 00.

Vår webbadress är lansstyrelsen.se/stockholm.

Du kan läsa om hur Länsstyrelsen behandlar personuppgifter på Länsstyrelsens webbplats:
www.lansstyrelsen.se/stockholm/personuppgifter